

9. DOKUMENTUM

VANSITTART, A BRIT KÜLÜGYI ÁLLAMTITKÁR TÁVIRATA DRUMMOND RÓMAI BRIT NAGYKÖVETNEK

„Hoare – Laval – tervezet”⁷⁹

London, 1935. december 10.

Forrás: Documents relating to the Dispute between Ethiopia and Italy.

London, 1935. pp 13—16.

*

Kérem, hogy az alábbi sürgős közleményt továbbítsa Signor Mussolini, valamint az Ön francia kollégája⁸⁰ részére: —

Az Egyesült Királyság és Franciaország kormányai nagyon szívesen látnák az olasz—abesszin konfliktus befejezését még a Tizennyolcas Bizottság⁸¹ Genfben, december 12-ére kitűzött ülése előtt. Ezért tekintettel a felek közti megegyezés iránti általános érdekre, a Nemzetek Szövetsége tagállamainak számos képviselője által november 2-án, Genfben tett felhívásával kapcsolatban, hogy folytatódjanak az erőfeszítések a békéltetés érdekében, Sir Samuel Hoare és Pierre Laval urak Párizsban eszmecsérét folytattak, ahol igyekeztek felvázolni a megegyezés alapjait. E vonatkozásban beszámoltak a már Genfben tett erőfeszítéseikről és az olasz kormánnyal korábban folytatott eszmecséréről, „így készek arra, hogy elcset tegyenek az olasz törekvéseknek mindaddig, ameddig azok összhangba hozhatók a Nemzetek Szövetsége alapelveivel és elismerik Etiópia szuverenitását.”⁸² Meg vannak győződve arról, hogy a rendezés megvalósítható az Ötös Bizottság irányelvi szerint, amely a múlt év szeptemberében kapta békéltető mandátumát a Nemzetek Szövetségétől, így amellet döntöttek, hogy hamarosan bizonyos javaslatokat tesznek e Bizottságnak.

Laval és Sir Samuel Hoare urak örömmel vennék, ha Signor Mussolini elfogadná ezt tárgyalási alapként, tekintet nélkül a viták credményére,

⁷⁹ A tervezet két névadójáról, Pierre Laval francia, és Samuel Hoare angol külügyminiszterről kapta a köztudatba átment nevét. Az elképzelés, mint majd látjuk, csaknem Etiópia kétharmadát olasz kézre juttatta volna. A várható nemzetközi felháborodást elkerülendő, a diplomaták igyekeztek titokban tartani legalább addig, amíg az érintett felek választ nem adnak. A tervezet azonban mégis idő előtt kitudódott. Taylor szerint ez adta meg a kegyelemdőfést a Népszövetségnek. Taylor, *i. m.*, pp. 122–126. Ld. még: Marcus, Harold G.: *Haile Sellassie*, i. m. pp. 170–172.

⁸⁰ A római francia nagykövet ebben az időpontban Charles de Chambrun volt.

⁸¹ A Tizennyolcas Bizottság a szankciók betartásának felügyeletével, illetve esetleges kiterjesztésének vizsgálatával volt megbízva.

⁸² A csillagok közti részekre vonatkozóan ld. a 89. számú jegyzetet.

amelyeknek még a Bizottság összeülése előtt meg kellene születniük. Következésképp egyúttal úgy döntöttek, hogy szigorúan bizalmasan közlik vele Kormányaik mindazon javaslatát, amelyeket az Ötös Bizottság elé fognak terjeszteni, és amelyek e távirat függelékét képezik. Remélik, hogy az Olasz Kormány válasza a lehető legrövidebb időn belül megérkezik, tekintettel a közelgő genfi találkozóra. Amennyiben, miként azt remélik, e válasz alapvetően kedvező lesz, Franciaország és az Egyesült Királyság Kormányai azonnal megteszik a szükséges lépéseket, hogy az Ötös Bizottságot december 12-ére össze lehessen hívni. Ebben az esetben ugyanis a bizottság módosítani tudná az ugyanerre a napra egybelövott Tizennyolcas Bizottság napirendjét. Sir Samuel Hoare és Pierre Laval urak ugyanakkor igen fontosnak tartják azt megtudni, hogy Signor Mussolini készen áll-e az Olasz Kormány és az Ötös Bizottság közti együttműködés előkészítésére.

Miután meg vannak arról győződve, hogy az olasz kormányfő méltányolni fogja azt a barátságos hangnemet, amely e közleményt ihlette, arra kéri, hogy sürgősen, késlekedés nélkül vegyen részt a tárgyalásban, hozzájárulva a nemzetközi helyzet legkedvezőbb kilátásaihoz.

⁸³ A rendezés alapja, melyet Önnel közlök, magában foglalja azt is, hogy Etiópia korlátlan szuverenitással tengeri kijáráshoz jut, és ez elsősorban Assab kikötőjéről, valamint egy critreai területsávról való lemondással valósul meg.

Amennyiben az Ön véleménye szerint e megoldás akadályozza az előterjesztés elfogadását, vegye figyelembe, hogy ennek hiányában az Egyesült Királyság és Franciaország Kormányai felkészültek arra, hogy megkönnyítse Etiópia tengerre való kijutását az Ötös Bizottsághoz beterjesztett módon.⁸⁴

FÜGGELÉK

I. — *Területcserék*

Nagy-Britannia és Franciaország Kormányai megegyeztek abban, hogy ajánlatot tesznek az Etióp Császár Ófelségének az Etiópia és Olaszország közötti alábbi területcsere elfogadására: —

(a) *Tigré*⁸⁵. — Kelet-Tigré területének átengedése Olaszország részére, amelynek határai megközelítőleg délen a Gheva folyó, nyugaton pedig egy

⁸³ A szöveg inentől nem a követhet, hanem Mussolinihez szól.

⁸⁴ Vagyis Etiópia kikötője Zeila (Brit Szomáliföld) lehetett volna.

⁸⁵ Tigré: Etiópia ősi tartománya az ország északi részén.

északról délre futó vonal, amely Axum (etióp oldalon) és Adua (olasz oldalon) között halad.⁸⁶

(b) *A határok kiigazítása Danakilország és Eritrea között* úgy, hogy azok délre futnak Aussa határa felé, és Etiópiának megadják a szükséges területet ahhoz, hogy az alább ismertetett módon kijusson a tengerre.⁸⁷

(c) *A határok kiigazítása Ogaden és Olasz Szomáliföld között.* — Kiindulva attól a ponttól, ahol Etiópia, Kenya és Olasz Szomáliföld határai találkoznak, az új olasz—etióp határ nagyjából északkeleti irányban fut, Iddidolónál metszi a Oueb Shebeli folyót, kelet felől elhagyja Gorahei-t, nyugat felől Wandarab-ot, majd ott találkozik Brit Szomáliföld határával, ahol az metszi a 45. hosszúsági fokot.

E határmegállapítás garantálja Brit Szomáliföld törzseinek jogát, hogy az Olaszországnak juttatott területeken található legelőket és kutakat használhassák.

(d) Etiópia korlátlan szuverenitással tengeri kijáráshoz jut. Az elképzelés szerint e kijáratot az Olaszország által átengedendő terület, Assab kikötője és egy ahhoz vezető területsáv alkotja majd, Francia Szomáliföld⁸⁸ határai mentén.

Az Egyesült Királyság és Franciaország Kormányai fel fogják használni befolyásukat Addisz Ababában és Genfben, hogy a Nemzetek Szövetsége által jóváhagyott, Olaszország számára fenntartott dél-etiópai gazdasági expanziós és leteleptési zónához a Császár Ófelsége jóváhagyását adja.

E zóna határai: keleten az Etiópia és Olasz Szomáliföld közti kiigazított határ, északon a 8. szélességi fok; nyugaton a 35. hosszúsági fok; délen az Etiópia és Kenya közti határ.

E zónán belül, amely Etiópia integráns részét képezi, Olaszország kizárólagos gazdasági jogokat fog élvezni, amelyeket egy előnyben részesített társaság vagy hasonló szervezet gyakorolhat, megfelelően a bennszülöttek és a külföldiek jogainak. E társaság fogja gyakorolni ezen el nem csatolt területek felett a tulajdonjogot, a bányák és erdők kiaknázásának monopóliumát, stb. E szervezet köteles hozzájárulni az ország gazdasági

⁸⁶ Vagyis a tervezet készítői gondosan ügyeltek arra, hogy etióp kézen maradjon az ősi koronázó székhely (Axum), ugyanakkor az 1896-os olasz vereség helyszíne az olaszoknak jusson. A két város között alig 25 km a távolság. Ugyanakkor a Gheva (Giba) folyó kanyargós futása miatt nem világos, hogy Tigré székhelye, Makallé melyik félnek jutott volna.

⁸⁷ Aussa a régi császári közigazgatás egyik tartománya volt. Miként az előző, ez a „területmeghatározás” is meglehetősen felületes.

⁸⁸ Dzsibuti.

működéséhez, valamint a jövedelmeiből származó kiadásokkal részt vállalni a bennszülött lakosság szociális jellegű körülményeinek javításában.

E zónában a Császár fennhatósága alatt az etióp közigazgatás gyakorol ellenőrzést, a Nemzetek Szövetsége által felvázolt támogatási terv segítségével. Olaszország e szolgálatokban hangsúlyos, de nem kizárólagos részt kap, amelyek felett a Központi Kormányzathoz tartozó egyik főtanácsadó teljes ellenőrzést gyakorol. A szóban forgó főtanácsadó, aki olasz nemzetiségű lehetne, a szóban forgó ügyekben a Legfőbb Tanácsadó asszisztense lesz, akit a Nemzetek Szövetsége delegál a Császár mellé. A Legfőbb Tanácsadó azonban nem lehet az Etiópiával határos Hatalmak egyikének sem az állampolgára.

A támogatási szolgálatok egyik legfőbb feladata, úgy a fővárosban, mint a fenntartott zónában az, hogy biztosítsa az olasz állampolgárok biztonságát és vállalkozásaik szabad fejlődését.

Az Egyesült Királyság és Franciaország Kormányai jószándékkal arra törekcsenek, hogy biztosítsák, e szervezet, amelynek részleteit a Nemzetek Szövetségének kell kidolgoznia, teljes mértékben megvédje Olaszország érdekeit e régióban.

Hasonló táviratok küldettek az Addisz Ababa-i brit és francia nagyköveteknek.⁸⁹

Fordította: Szélinger Balázs

⁸⁹ Az etiópiai brit követség eljuttatott távirat szövege a megfelelő alanyi módosításokkal csaknem szóról szóra megegyezik a fenti szöveggel, azonban a fent csillaggal jelzett részek kimaradtak belőle.